

INTERJÚ

MEDGYES PÉTER

„Egyben vagyok”

Interjú Ullrich Balázssal

Prievara Tibor „A 21. századi tanár” című könyvének 91. oldalán ezt írja: „Ullrich Balázs latintanár [...] a 21. századi képességeket segítségül hívva próbálta meg a szinte lehetlent: ötödikesekkel megszerettetni a latint!” Megszerettetni a latint, ma, ötödikesekkel? És mindezt 21. századi képességekkel ötvözve? Na, erre kíváncsi volnék! Néhány perccel kicsöngetés előtt érek be a Gödöllői Török Ignác Gimnázium aulájába. Az egyik osztályteremből vidám dal szűrődik ki: „Nyár van, nyár, röpke lepke száll virágra, zümmög száz bogár”. Télvíz idején álmodik a nyomor.

Zavarban vagyok. Az email-címed alapján Cornelius Rufushoz van szerencsém, ám te Ullrich Balázsként mutatkoztál be nekem. Hogy van ez?

Blogsorozatom főhőse, Rufus előkelő családból származik, a római kori Pompeiiben él, még mielőtt a Vezúv a földdel tette egyenlővé a várost 79-ben. A katasztrófa során szegény Rufus is odavész, és fia, Quintus veszi át tőle a hatalmat.

Elég ijesztően indul a történet.

Pompeii pusztulása csak az ötödikes tanév végén következik be. Ötödik osztályban a gyerekek még a virágzó város életével ismerkedhetnek meg, a római kor mindennapjaival, lakóházakkal, csatornarendszerrel és még sok egyébvel. Most épp ott tartunk, hogy a rabszolgák egy borbélyüzletbe kísérik Rufust.

Kik ezek a rabszolgák?

Az ötödikeseim. Történt pedig, hogy a Római Birodalomhoz tartozó görög Milétoszról kihajózva áldozatul esnek egy kalóztámadásnak, összekuporgatott drachmáikat elkobozzák. Rufus azonban közbelép, a drachmákat sestertiusokra váltja, a rabszolgákat pedig Rómába hurcolja.

Mi értelme a csencselésnek?

A gyerekek csak akkor szabadulhatnak fel a rabszolgasorból, ha bizonyos számú feladatot sikerrel oldanak meg. Mármost minden feladatnak megvan a sestertiusban kifejezhető értéke. A szabadulás ára 200 sestertius, amit a tanév végéig kell összegyűjteniük. Egyébként 20 drachma vagy 20 sestertius után egy ötös jár, bár a később beküldött feladatok (egy hét áll a diákok rendelkezésére) értéke folyamatosan csökken.

Milyen sors vár azokra, akiknek kevesebb pénzük gyűlik csak össze? Örök rabszolgaság?

A tanév végére mindenkiből szabad polgár lesz, azaz senki sem bukik meg. Mindez persze csak ürügy, hogy a gyerekek minél életszerűbben ismerhessék meg az ókori kultúrákat.

Rufus tehát afféle bloghős.

Úgy is mondhatnánk. Adva van egy onlajn elérhető keretjáték. A rövid olvasmányokhoz linkek kapcsolódnak, amelyek további érdekességekkel szolgálnak. Teszem azt, filmen megelevenedik az egykori Pompeii három dimenzióban. Persze virtuálisan.

Te készíted az animációkat is?

Szó sincs róla. Hol innen, hol onnan veszek át anyagokat. El se hiszed, mennyi minden készül az ókorról külföldön, főleg Angliában. Esetenként lefordítom, megszerkesztem őket, majd lementem a kész dokumentumot. Így már nem is az eredeti linkekre kattintanak rá a gyerekek, hanem az általam készített változatra. Az eredeti forrásokat természetesen mindenütt feltüntetem.

Mióta blogozol, és honnan az ötlet?

Harmadik éve. Egy máltai Comenius-ösztöndíj alapozta meg az infokommunikációs jártasságomat, de magát az ötletet egy cambridge-i latintankönyvnek köszönhetem.

Hány blogot gyártottál már?

Két blogról van szó, mindegyikben 32-33 poszt szerepel.

Sok időt ölhetnél bele.

Egyszer ki is számoltam: körülbelül 300 órányi munkám fekszik benne. Sokat szöszölk a történet továbbgombolyításával, a szakmai hitelesség biztosításával, a szabadon felhasználható képek és filmek felkutatásával, a feladatkészítéssel, és így tovább.

Nem gondoltál még arra, hogy nyomtatott formában tedd közzé a blogokat?

Mivel jórészt digitális anyagokról van szó, a tankönyvi út nemigen járható. Mert mondjuk hogyan sétáljunk Pompeiiben virtuális megjelenítés helyett nyomtatásban? De anyagilag sem lenne rentábilis, hiszen mindössze harminc iskolában létezik a latin örökség nevű tantárgy.

Álljunk meg itt egy percre! Ha jól értem, két külön tantárgyról van szó: latin nyelvről és latin örökségről.

Így igaz. A latin örökség voltaképpen a történelmet válthatja ki a nyolcosztályos gimnázium ötödik és hatodik osztályában. Heti két óra, illetve a mi iskolánkban három áll rendelkezésre. A történelem csak hetedikről lép be, a második idegen nyelvvél egy időben.

Ami latin is lehet.

Elvileg, de a gyerekek inkább egy élő nyelvet választanak. Nálunk már csak kifutó nyelv a latin. Pedig valaha bíztam benne, hogy kilencediktől latint is fogok tanítani.

Ha jól értem, letettél róla, hogy közkinccsé tedd a bloganyagodat?

Mivel a tanításban a Mozaik Kiadó kiváló digitális segédanyagait korábban használtam már, értelemszerűen jött a gondolat, hogy először őket keressem fel. Ez még 2014 táján volt. Kedvesek voltak, de a szűk piaci igényekre hivatkozva elutasították az ötletet. Aztán önállóan szerettem volna vele előrukkolni, egyfajta digitális segédanyagot kínáló programmal, de kedvemem szegte, hogy abból a kb. harminc iskolából, ahol latin örökséget tanítanak, mindössze nyolcan mutattak érdeklődést.

Miért van ez?

Talán azért, mert nem annyira magára a latin nyelvre, mint inkább a latin kultúrára van kihegyezve a blogsorozat. Ennek ellenére nem adtam fel, csak jegelem a dolgot.

Ez elég szomorúan hangzik. De őszintén: van ma létjogosultsága az iskolai latintanulásnak?

Van hát. Elősegíti a nyelvi struktúrákban való gondolkodást, a fordítói készség kialakítását. Meg aztán gondolj bele, hogy akár az angol nyelv szókinccsében is hány latin eredetű szó található! Egyébként nincs ok csüggedésre. Egy idős latintanár kollégám, Ritoók Zsigmond mondta egyszer, hogy a latintanítás esetében a hullámhegyek és hullámvölgyek váltogatják egymást. Mi most éppen hullámvölgybe kerültünk, Angliában viszont – ha nem tévedek – reneszánszát éli a latin. Németország kivétel, mert ott mindig is nagy megbecsülésnek örvendett, olyannyira, hogy – ha jól tudom – mind a mai napig az egyetemi felvételibe is beszámítják a latin érettségét.

Szemlátomást elkötelezett latintanár vagy. Honnan ez a lelkesedés?

A szentendrei Ferences Gimnáziumban Ernő atya keltette fel a latin nyelv iránti érdeklődésemet, Viktor atya pedig a történelem szeretetét oltotta belém. Mondta is az egyik egyetemi kollégiumi szobatársam, hogy „Balázst csak a kétezer évnél régebbi dolgok érdeklik”.

Ezek szerint történelem–latin szakon végeztél. Hol is?

A Szegedi Tudományegyetemen. Először egyszakos történelemre vettem fel, de rá egy évre a latint is felvettem mellé.

Angoltanárként kérdezem: az angol szak gondolatával sosem kacérokodtál?

Van ugyan egy felsőfokú angol nyelvvizsgám, de sosem akartam angoltanár lenni.

Az egyetemi oktatóid közül kikre emlékszel vissza a legszívesebben?

Sok jó tanárom volt mindkét szakon. Közülük kettőt említenék most meg. Koszta László középkori magyar történelemről szóló szemináriumait nagyon élveztem annak ellenére, hogy engem igazából az ókor vonzott. Ókori történelemből Farkas Zoltán óráiból tanultam a legtöbbet: az evidenciákra is rákérdezett, mondván, hogy az ókorról szerzett ismeretekkel csínján kell bánni, túl sok a fehér folt. Azt hiszem, a szókratészi bábáskodó módszert kiválóan alkalmazta a tanár úr, akivel a doktori tanulmányaim során is találkoztam az ógörögórákon.

Ezek szerint doktoráltál is?

Doktori ösztöndíjas voltam három éven át, de a disszertációm nem írtam meg. Hiába gyűjtöttem össze rengeteg anyagot, többek között egy öt hónapos finnországi kutatói ösztöndíjnak is köszönhetően, valahogy úgy éreztem, sosem érnék a disszertáció végére.

Szüleid nem ellenezték a szegedi továbbtanulásodat? Egyáltalán, a pályaválasztásodat?

Csöppet sem. Elsőgenerációs értelmiségiként bíztak benne, hogy mindhárom gyermekükből diplomás ember lesz. Tudomásul vették, hogy engem a bölcsészet érdekel. Szeged ellen sem ágáltak. Egyébként nagyon szerettem a Tisza-parti várost, az ottani egyetemi létet. Ami pedig a pedagógusi pályát illeti, ahogy teltek-múltak az évek, úgy váltam egyre bizonytalanabbá: mi leszek, ha nagy leszek? Érdekes, hogy amikor utolsó évesként erre terelődött a szó, a csoporttársaim emlékeztettek rá, hogy gólya koromban még tanárnak készültem. És lám, csakugyan az lettem! Amikor pedig elkezdtem tanítani, úgy éreztem, ez az én világom.

Rögtön a Török Ignácba kerültél?

Az igazat megvallva a gödöllői Premontrei Gimnáziumban képzeltem el a jövőmet, de ott nem hirdettek tanári állást. Ellenben beajánlottak a Török Ignácba, ahová fel is vettek. Ennek idestova tíz éve.

Szentendre, Szeged, Gödöllő. Tulajdonképpen hová valósi vagy?

Budapesten születtem, ma is ott élek. Onnan ingázom Gödöllőre. Az egyórás bumlizás alatt nem szoktam unatkozni: olvasok, készülök az óráimra, dolgozatokat javítok.

Mesélj a sulitokról!

A közeli Máriabesnyőn működött az iskola egészen 1988-ig, amikor is felépült ez a modern épület a város központjában. Nevét a gödöllői születésű aradi vértanúról kapta. A gimnázium mellett valaha óvónőképzés és esti tagozat is működött az iskolában. Az estis óráimért még pénzt is kaptam...

Gondolom, mindkét tárgyadat tanítod.

Sőt etikát is, miután a Sapientia Főiskolán elvégeztem az etika kiegészítő szakot.

Mi szükséged volt még egy diplomára?

Sejtettem, hogy a latin jövője bizonytalan, ezért növesztettem egy harmadik lábat. Így azután a kisgimnazistáknál erkölcsant tanítok, a tizenegyedik osztályban pedig etikát.

Erkölcstan – etika. Mi a különbség?

A névtől eltekintve semmi. Persze nem ugyanaz a tananyag.

Hány párhuzamos osztály fut egy-egy évfolyamon?

A kisgimnazistáknál évfolyamonként csupán egy osztályunk van, kilencediktől viszont négy-négy.

Milyen a „gyerekanyag” – ahogy mondani szokták?

A kisgimnazisták zöme jó szociokulturális háttérből érkező, értelmes gyerek, a felsőbb évfolyamokon már vegyesebb a kép. Ennek ellenére az érettségiig sikerül vala-

melyest kiegyenlitenünk a különbségeket, olyannyira, hogy végzőseink többségének sikerül bejutnia a felsőoktatásba.

Te összesen hány órában tanítasz?

24 órában.

Nem sok ez?

Az ideális terhelés 22 lenne, de törvény szerint 26 órára is kötelezhető a tanár. Én amolyan középarányos vagyok. Egyébként az óraszámok közötti eltérések okoznak némi feszültséget a tanári karban. Jut eszembe, sok évvel ezelőtt csak 21 órám volt, mert az osztályfőnököknek járt egy óra kedvezmény.

Most is osztályfőnök vagy?

2015-ben ballagott el az osztályom, úgyhogy most „pihenek”, amire jó lenne még egy évet ráhúzni, hogy rendezhessem a soraimat.

Milyen emlékeket őrzöl erről a négy évről?

Nyolcról, merthogy ötödiktől végigvittem a gyerekeket. Nem sajnáltam rájuk az időt, annál is kevésbé, mert nős vagyok ugyan, de még nincsenek saját gyermekeim. A közös élmények összekovácsoltak bennünket. Ma is többekkel onlajn kapcsolatban állok, néhányan személyesen is visszajárnak.

A feleséged is pedagógus? És hogyan viseli azt, hogy a férje éjszaka is a blogjaival piszmozog?

Noha ő nem tanár, a lelkesedésemet látva mindenben támogat. A blogozásom sem zavarja, mert az szinte már magától megy.

Az sem zavarja, hogy nem vet föl benneteket a pénz?

Csöppet sem. Nincsenek túlzott igényeink. Persze amikor gyerekeink lesznek, nehezebb lesz a megélhetés. Amúgy pedig valaha külön díjazták a helyettesítést és túlórákat. Ezeket megvonták, ellenben nőtt a fizetésünk. A kettő nagyjából kiegyenlíti egymást.

Magánórák?

Nincsenek. Az iskolai munka mellett évente van egy-két sapientíás tanárjelöltem, őket mentorálom etikából. Ennyi elfoglaltság bőven elég. Meg hát ott vannak az emelt szintű érettségire vállalható feladatok, például a javítás.

Hol helyezkedsz el a számléltrán?

Egyben vagyok. Úgy értem, Pedagógus I.-ben. Néhány kollégával azonban arra készülünk, hogy novemberben megpályázzuk a Ped. II.-t.

Amihez persze egy portfólió is szükségeltetik.

Nem vészes a dolog, különben is egyszerűsödtek a pályázati feltételek.

Majd következik a mestertanári fokozat...

Arra várnom kell még, hiszen a megszerzés feltétele 14 évi pedagógiai gyakorlat. Egyébként sem vagyok oda a gondolatért, mert a mestertanárookra rengeteg pluszfeladat várul.

Szoktatók-e egymás óráit látogatni?

Régebben előfordult, ma már nemigen. Ugyanakkor folyamatos kapcsolatban állunk egymással, a napi ügyeket spontán módon megbeszéljük.

Továbbképzések?

Rendszeresen részt veszek a latintanárok éves konferenciáján, a történelemtanároknak viszont nem. Mit tagadás, pedagógiai szakirodalmat is csak elvétve olvasok.

Hogy érzed magad a bőrdobban? Mik a terveid? Vajon innen mész majd nyugdíjba?

Jut eszembe, mikor is?

Huszonöt év múlva – hacsak időközben fel nem emelik a nyugdíjkorhatárt. Legnagyobb fájdalom, hogy megszűnt a gimnáziumi latinoktatás. A kicsik viszont sok mindenért kárpótolnak: hálásabb közönséget elképzelni sem lehet, lelkesedésük engem is magával ragad. Amúgy pedig roppant változatos a munkám: a latin örökség óráról kipenderülve egy tizenkettedikes történelemórán találok magam, majd rögtön utána egy erkölcsstanóra következik. És így tovább. Ez a sokszínűség talán megóv a kiégéstől... Igen, könnyen lehet, hogy tanárként megyek majd nyugdíjba. Talán ebből az iskolából, de lehet, hogy idővel máshová sodor a sors. Majd meglátjuk.

Végezetül: szerinted milyen a jó tanár? Stílszerűen: mi az ars poeticád?

Szigorú, következetes, van humora – persze nem könnyű megtalálni az arany középutat. Tiszteli a tanítványait, kellő alázattal bánik velük, mert ki vannak neki szolgálatva, az ő kezében van a sorsuk. De ami talán a legfontosabb: a jó tanárból derű árad!

Prievara Tibor igazat mondott: kisgyerekek is imádják a latint és az ókori kultúrát, ha annak megismeréséhez a modern kor vívmányát hívják segítségül – és persze egy olyan tanárét, mint amilyen Ullrich Balázs. Tanúsíthatom, hogy tanár úr nem csupán prédikált a jó tanár megkülönböztető jegyeiről. Az ötödikes gyerekeket tréfából „hölgyek-urak”-nak szólítja – és annak is tekinti őket. Talán nem véletlenül tanította meg nekik az órán az „Audiatur et altera pars!” szólást, azazhogy „Hallgassuk meg a másik felet is!” Cornelius Rufus óráján derűs rend honol.